

aplaus

NÁRODNÍ DIVADLO
V BRNĚ

Druhá část úvodního projektu

Když jsem do projektu v červnu vstupoval, věděl jsem, že ho bude režisovat Rocc a dirigentkou bude Gabriela Tardonová, říká autor původní opery *Noci Dnem Vít Zouhar*. „S oběma jsme měli spolupracovat už na brněnské inscenaci mé opery *Coronide* v roce 2002, ale z projektu tehdy sešlo. O to víc jsem byl rád, že se náš plánovaný realizační tým znovu sejde, neboť spolupráce s oběma umělci je pro mě ideální. Není potřeba nic dlouze objasňovat a obhajovat, neboť uvažujeme velmi podobně. Tato spolupráce je velmi intenzivní a efektivní, bez zbytečného zdržování. V této chvíli, kdy spolu hovoříme, jsme těsně před generálkou a musím říct, že způsob práce zpěváků i orchestru se mně líbí a mám dojem, že operu vzali za svou.

> Jak taková opera vzniká?

Tentokrát byla situace hodně výjimečná. V mých předchozích operách a zejména v opěře *Coronide* jsem sic

kromě hudby také pracoval na libretu a upravoval dramaturgii, ale opera *Noci Dnem* vznikala jakoby obráceně: od konceptu k hudbě a od hudby k libretu. Času na napsání opery bylo navíc opravdu velmi málo. Nedal se počítat ani na roky, ani na měsíce, ale pouze na několik málo týdnů komponování a navíc v době, kdy jsme věděli, že k realizaci projektu dojde, existoval pouze pracovní překlad Goethova fragmentu. Požadavek Národního divadla v Brně, aby opera byla v češtině, byl však závazný. Krásný překlad Petra Štědrně jsem bohužel dostal až deset dní poté, co jsem odevzdal partituru a kompletní provozovací materiál. Onen pracovní překlad, řekl bych spíše jen převod textu, nebyl příliš inspirativní. Goethe z něj nebyl vůbec cítit. A navíc, když jsem ho pročetl, tuším, že to bylo 12 normostran, říkal jsem si, že kdybych měl všechno, co text nabízí, pouze odvyprávět, tak mi to vezme plánovaných padesát minut a už nezbude místo ani na předehru. A taky jsem si

– původní opera Noci Dnem

stále uvědomoval všechny důvody, proč Goethův text zůstal jen ve fragmentu, všechny ty nástrahy pokračování Mozartovy a Schikanedrovy Kouzelné flétny. Bylo mi zcela jasné, jak takové snahy mohou celé představení ohrožit a jak potřeba už jen pouhého srovnání může všechnu naši práci zhatit. To byl důvod, proč jsem od počátku zdůrazňoval, že pro mě je klíčová slavnostní událost znovutevření Reduty, pro niž vytváříme operní inscenaci. Nikoli to, abychom vytvořili druhý díl ke Kouzelné flétně. Jak režisér Rocc, tak dramaturg Jiří Zahrádka tuto koncepci zcela podpořili. Ještě neexistující operu jsem proto rozčlenil do dvanácti kontrastních částí, které korespondují s dějem Goethova fragmentu, detail libreta jsem však nechal zcela otevřený. Důležité pro mě bylo, jak těch dvanáct kontrastních scén probíhá, jaký mají spád a dynamiku. Podle toho jsem si udělal hudební dramaturgii a posléze také libreto.

> Mohl byste to trochu více přiblížit?

Například Goethe má ve svém textu ke scéně, v níž se Papageno a Papagena radují nad malými Papagenky, pouze scénickou poznámku. Tu scénu jsem ale potřeboval, takže jsem do ní vložil svůj text. Podobný případ je také Paminina jediná regulérní operní árie v Noci Dnem, kdy nářká nad svým dítětem a odhodlaně se postaví své matce. Goethe i v tomto případě napsal pouze poznámku, v níž skladateli doporučil, aby vyjádřil co možná nejvíce proměnlivých afektů. Jiný text tam není. S představou jednotlivých scén a celku jsem pak začal skládat. Když byla hudba hotová, společně s manželkou Karlou (sbormistryně a varhance – pozn. redakce) jsme začali pracovat na libre-

tu. V Noci Dnem sice také některé části vznikaly na základě textu – třeba první vystoupení Královny noci nebo jedenáctá scéna, kdy chlapci zpívají „Jsem to já“ – ale ve většině případů jsem tentokrát zvolil opačný postup. Takže když to shrnu, libreto vznikalo až po hudbě. Čerpá sice z Goethova fragmentu, ale bylo by ode mě nepřesné, kdybych tvrdil, že se jedná o Goethův fragment. V programu k otevření Reduty je proto kromě libreta Noci Dnem i překlad Petra Štědrone, aby bylo patrné, které pasáže spolu souvisejí a jak.

> Jak dlouho vám trvala práce?

Bylo to velmi rychlé, neboť to muselo být rychle. Patnáctého června jsme měli první schůzku širokého realizačního týmu a v srpnu jsem partituru s provozovacím materiálem odevzdával. Mezitím jsem se ale ještě habilitoval na Ostravské univerzitě, odpromoval mnoho studentů... Až v polovině července jsem se mohl zavít v naší nové roubenici, přestat brát telefon a od rána do večera psát, až se z noci stal den.

> Měl jste vůbec nějaké prázdniny?

Neměli jsme s manželkou žádné. Ten měsíc, co jsme

Reduta – úvodní projekt

byli zavřeni v Beskydech, ale za námi chodily srnky, které byly také prvními posluchači.

> A neutíkaly?

Ne, ne. A to bylo dobré znamení. Okna jsem měl otevřená.

> Tři chlapci, kteří znázorňují dítě, mají krásné, ale náročné party. Zpívají velmi, velmi vysoko...

Ano. Mají tam dvoučárkové A a dvoučárkové B. Ta scéna, kdy zpívají Jsem to, jsem to já, je katarzí, kdy všichni hledí na probouzející se dítě. Celá opera je také o očekávaných dětech. Zatímco Papageno s Papagenou se z nich radují, Paminino dítě uniká do temnot, neboť Královna noci je uhranula. A právě ona exponovaná scéna s chlapci je vyústěním souboje mezi Královnou noci a Paminou, kdy všichni v úžasu hledí na probouzející se (v našem případě trojjediné) dítě. Všechny role jsem se však snažil psát tak, aby se v nich všichni cítili co možná nejlépe. Příliš prostoru jsem sice na případné konzultace díky omezenému času neměl, ale počítal jsem s korekcemi při zkouškách. U chlapců jsem však byl jejich sbormistryní paní

Autoportrét

Valerii Maťašovou ujistěn, že v této vysoké poloze jim to bude znít dobře. A tak jsem nic neměnil.

> S kolika hudebníky jste počítal?

Věděl jsem, že v první části večera bude Příběh vojáka Igora Stravinského. A protože jsem chtěl, aby večer měl co nejvíce společných bodů, rozhodl jsem se obsazení orchestru v Noci Dnem připodobnit složení orchestru v Příběhu vojáka. Také z provozních důvodů jsem považoval toto řešení za optimální. Vycházel jsem tedy z obsazení Příběhu. Na druhou stranu jsme se s režisérem Roccem shodli například na tom, že „flétnu-buditelku“ nechceme mít na jevišti, ale v orchestru. Podle našich představ mělo jít o symbolické probouzení Pa-

miny a Tamina, nikoli probouzení Kouzelnou flétnou, neboť ono pokračování vynikajícího singspielu nebylo naším záměrem. Oproti Vojákovi je tedy v Noci Dnem navíc flétna, klavír a druhé housle. Záměrně jsem naopak vypustil kornet, který je pro mě příliš spjatý se Stravinského hudbou. V jednom případě jsem si ale dovolil instrumentovat flétnu tak, aby se barvou podobala trubce. Možná že si diváci ve třetí scéně všimnou, jak to asi funguje. A poslední rozdíl je ještě také v instrumentáři bicích nástrojů. Na rozdíl od Stravinského, který i bicí nástroje ve Vojákovi koncipoval jako paralelu k jazzovému bandu, v Noci Dnem instrumentář odpovídá tradičnímu využití v operním orchestru.

> Jak jste prožíval čtyři dny konce září a začátku října a jak se teď cítíte?

Ty čtyři dny strávené v Brně byly náramně inspirativní. Byl jsem nadšen, jak představení stále roste, a byl jsem moc rád, že já sám jsem se od druhé premiéry společně s ostatními diváky náramně bavil. Už se těším na další představení 26. listopadu.

> A teď odlétáte do USA...

Ano, v úterý 11. října se přesunu na necelý měsíc do

Spojených států, abych se potom stačil vrátit na provedení mé Brány slunce souborem DAMA DAMA a Státní filharmonii Brno v nastudování Gabriely Tardonové. První část pobytu strávím v Los Angeles, kde budu v Getty Center zkoumat materiály k Le Corbusierově, Xenakisově a Vareseho Poeme electronique. Na Institutu pro elektronickou hudbu ve Štýrském Hradci jsem v loňském a letošním roce realizoval prostorovou rekonstrukci slavné elektronické skladby a nyní připravujeme společně s rakouskými a německými kolegy novou virtuální verzi, tak aby si každý u svého počítače mohl vychutnat zážitek z prostoru a zvuku již neexistujícího Pavilonu Philips. V LA budu ale také proto, abych mohl jednat o dalších operních

projektech a spolupráci mezi mou domovskou Univerzitou Palackého a americkými partnery. Pak se přesunu do Georgie, kde na Valdosta State University připravujeme program pro americké studenty. Věřím však, že budu mít také dost času na komponování houslového koncertu, který si u mě objednal koncertní mistr Moravské filharmonie Vít Mužík.

Dítě v Noci Dnem, jak řekl autor opery Vít Zouhar trojjetné, ztvárnili na jevišti (na fotografii zleva) Tadeáš Martin, Michael Robotka a Petr Jirák z Dětského sboru Brno (sbormistryně Valeria Matašová).

> *Kluci, právě skončilo vaše třetí představení opery Noci Dnem. Čeká vás už jen jedno, jak se cítíte?*

Petr: Zatím dobře.

Tadeáš: Dobře.

Michael: Musím říct, že mě to děsně baví.

> *Jak jste vnímali dnešní představení, podle ohlasu jste měli velký úspěch...*

Všichni tři: Bylo to výborné... Jsme spokojeni.

> *A co tréma, trápí vás?*

Tadeáš a Petr: Mívali jsme trému, teď už ne.

Michal: Nemám trému.

> *Nebude vám líto, až to zítra skončí?*

Všichni tři: Bude, až moc.

> *A co škola, teď jste měli samé zkoušky, pak představení...*

Tadeáš: No, budu to muset dohnat.

Michael: Mně pomáhají rodiče, přepisují mi, co jsme ve škole probrali, takže já to budu mít trochu jednodušší.

Petr: Já už jsem se učil. Přes den s mamkou.

Kluci byli milí, i když moc řečí nenadělali. V šatně na ně spěchali, aby se rychle převlékli, osprchovali se, tedy aby ze své tváře smyli žlut, kterou jim pro jejich roli předepsal režisér a designér Rocc. Na otázku, jaký byl Rocc režisér, zazněla odpověď – dost dobrý! a následovalo uznalé pokývání hlavy.

ota ■

Foto: Luděk Svítíl

Tadeáš Martin

Michael Robotka

Petr Jirák

Po představení

Členové orchestru Janáčkovy opery.

Rakouské novinářky, šéf Reduty Karel Drgáč a režisér Rocc (zleva).

Magdaléna Dvořáková (recenzentka), paní Karla Zouharová a skladatel Vít Zouhar.

Režisér Rocc a představitelka Královny noci Jana Isková.

Zleva Karel Drgáč s manželkou a skladatel Vít Zouhar s chotí.

Režisér Rocc si přijdí s představitelem Papagena Jakubem Tolašem (bílý svetr). Uprostřed je dirigentka Gabriela Tardonová a úplně vlevo jeden ze tří Pánů Jiří Klecker.

Foto: Jana Hallová